

Kansallinen Kokoomus rp

LÄHIAJAN TAVOITEOHJELMA 2003-2007

- Hyväksytty puoluevaltuuston kokouksessa Tampereella 26.10.2002 -

SISÄLLYS

SISÄLLYS.....	2
I PERHEILLE VIHREÄ VALO !	3
1. Palvelut perheystävällisiksi.....	3
2. Vaihtoehtoja päivähoitoon	3
3. Perusopetus osa perusturvaa	3
4. Joustoa perheen ja työn yhteensovittamiseen	4
5. Elämänkaariajattelua asumiseen	4
II PERUSPALVELUT ENSIN	5
1. Palvelutuotanto monimuotoiseksi.....	5
2. Toimivaan terveydenhuoltoon	5
3. Uudistuva sairausvakuutus ja maksupolitiikka	6
4. Kannustavaan toimeentuloturvaan.....	6
5. Syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn	7
6. Hyvinvoiva senioriväestö.....	7
III ARKIPÄIVÄN TURVALLISUUS KUULUU JOKAISELLE	8
1. Rappukäytävään ilman pelkoa	8
2. Tukea vanhemmuudelle	8
3. Huumeongelmat ovat todellisia	8
4. Puhdas ja viihtyisä ympäristö	9
5. Järkeä liikenteeseen.....	10
IV SIVISTYS JA OSAAMINEN.....	10
1. Yleissivistävällä ja ammatillisella koulutuksella eri tehtävät.....	10
2. Tehokkuutta korkeakoulutukseen.....	10
3. Työelämä mukaan koulutuksen kehittämiseen.....	11
4. Tietoyhteiskunta jokaisen ulottuville	11
5. Kulttuuri kehityksen voimavaraksi	11
6. Vireyttä harrastuksista.....	12
7. Uskonto osana ihmisten arkea	12
V TYÖLLISYYS JA KASVU HYVINVOINNIN PERUSTANA.....	12
1. Työmarkkinat täysremonttiin	12
2. Tasapainoinen talous tukee kasvua ja kilpailukykyä	13
3. Yrittäjät talouskasvun moottorina	14
4. Nuorempana töihin, vanhempana eläkkeelle	14
5. Aktiivinen maahanmuuttajapolitiikka on Suomen etu	14
VI VASTUUTA KAIKISTA ALUEISTA, MAASEUDULLA JA KAUPUNGEISSA	15
1. Kunnat ja alueet - erilaisia mutta samanarvoisia	15
2. Turvalliset ja toimivat kulkuyhteydet	16
3. Maa- ja metsätalous säilytettävä koko maassa	16
VII ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITIIKKA MUUTOKSESSA	17
1. Suomi vahvistaa asemaansa Euroopan ytimessä.....	17
2. Suomen turvallisuudesta huolehditaan laaja-alaisesti.....	17
3. Yhteistyöllä parempi maailma	18

I PERHEILLE VIHREÄ VALO !

Lapsista huolehtiminen on jokaisen sukupolven etuoikeus ja velvollisuus, mutta samalla myös sijoitus tulevaisuuteen. Lasten ja perheiden hyvinvointi on tulevaisuuden menestystekijä. Aktiivisella perhepolitiikalla edistetään perheiden hyvinvointia ja syntyvyyttä. Lapsille luodaan turvallinen kasvuympäristö ja vanhemmille turvataan aineelliset sekä henkiset mahdollisuudet lasten kasvattamiseen.

1. Palvelut perheystävällisiksi

Perheiden hyvinvointipalveluja kehitetään vastaamaan erilaisten perheiden tarpeita ja vaihtuvia elämäntilanteita. Palveluilla tuetaan vanhemmuutta ja kodin kasvatusvastuuta. Palveluissa painotetaan ennaltaehkäisyä ja varhaista ongelmiin puuttumista.

Päivähoidossa ja kouluissa huolehditaan ryhmäkokojen säilymisestä riittävän pieninä. Hoidossa oleville pienille lapsille turvataan riittävät ja luonteeltaan pysyvät aikuissuhteet. Päivähoidon perusteettomat pätkätyöt vakinaistetaan. Huolehditaan hoitotilojen asianmukaisuudesta ja terveydellisistä tekijöistä kuten sisäilman laadusta. Järjestöt, seurakunnat sekä opetuksen järjestäjät kehittävät ja tarjoavat yhteistyössä perheiden tarpeiden mukaista monipuolista aamu- ja iltapäivätoimintaa.

Neuvoloille ja kouluterveydenhuollolle taataan riittävät resurssit, jotta lasten ja nuorten mahdolliset masennusoireet, päihteiden käyttö sekä koulukiusaamisen tai perheväkivallan merkit pystytään huomioimaan entistä aikaisemmin. Neuvolat vastaavat perheiden tarpeisiin perustamalla isäryhmiä ja vanhempainkouluja perinteisen synnytysvalmennuksen rinnalle. Perinteistä neuvolatoimintaa tuetaan kehittämällä tietoverkkojen avulla käytettäviä neuvolapalveluita eli nettineuvolaa.

2. Vaihtoehtoja päivähoitoon

Perheiden mahdollisuuksia valita lapselleen sopivin hoitomuoto edistetään. Perheiden valinnanmahdollisuuksien parantamiseksi kotihoidontukea ja yksityisen hoidon tukea korotetaan. Perhepäivähoidon saatavuutta lisätään tekemällä perhepäivähoitajan työstä houkuttelevampi vaihtoehto työolosuhteita, palkkausjärjestelmää ja työnohjausta parantamalla.

Kokopäivähoito järjestetään, kun lapsella ja hänen perheellään on siihen tarve. Toisen tai molempien vanhempien ollessa kotona ensisijainen vaihtoehto on leikki- ja kerhotoiminta tai puolipäivähoitopaikka. Lapsen edun niin vaatiessa tarjotaan kokopäivähoitopaikka. Tarvittaessa perheen tilanne tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja tarjotaan heille räätälöity palvelukokonaisuus.

3. Perusopetus osa perusturvaa

Esiopetus on leikinomaisesti tapahtuva, lapsen yksilöllisen kehitystason huomioiva kokonaisuus, joka tukee luontevasti peruskoulun ensimmäisten luokkien opetusta. Vanhemmat voivat nykyistä vapaammin päättää lastensa kehitystason mukaisen koulunaloituksen 6-8 ikävuoden väliltä. Perusopetuksen alkuvaiheessa säilytetään turvallinen luokkayhteisö, josta vastaa yksi luokanopettaja. Kuudennelta seitsemännelle luokalle siirtymistä helpotetaan. Perusopetukseen sisällytetään toisille oppilaille syventäviä

teoreettisia ja toisille syventäviä käytännöllisiä opintoja. Erityisopetuksen ja muiden oppimisen tukipalvelujen riittävydestä huolehditaan.

Koulujen työrauhaa ja kouluturvallisuutta parannetaan. Riittävän pienillä opetusryhmillä ehkäistään oppilaiden syrjäytymistä ja parannetaan heidän oppimistuloksiaan. Mahdollisiin ongelmiin kuten koulukiusaamiseen puututaan välittömästi ja määrätietoisesti paikallisesti sovittavien periaatteiden sekä koulun järjestysääntöjen mukaisesti.

Rehtoreiden ja opettajien toimivaltuuksia lisätään ja käytetään, jotta jatkuvaa häiriötä aiheuttavat ja luokkayhteisön turvallisuutta vaarantavat oppilaat saadaan kuriin. Luokasta poistetuille oppilaille osoitetaan tarvittaessa oppilashuollon toimenpiteitä.

4. Joustoa perheen ja työn yhteensovittamiseen

Joustava mahdollisuus perheen ja työn yhteensovittamiseen lisää perheiden hyvinvointia ja työssä jaksamista sekä kannustaa lasten hankintaan. Pienten lasten vanhemmille turvataan mahdollisuus valita sopiva työ- ja perhe-elämän yhdistelmä. Työehtosopimusten, eläkejärjestelmien ja verotuksen kehittämisessä otetaan huomioon lasten huoltamisen ja hoitamisen vanhemmille tuomat vaatimukset.

Kummankin vanhemman osallistumista perheen arkeen edistetään. Vanhemmuuteen liittyvät kustannukset jaetaan nykyistä oikeudenmukaisemmin lapsen vanhempien työnantajien kesken. Perheellisten tarpeet otetaan paremmin huomioon työaikajärjestelyissä. Osa-aikatyöstä tehdään pienten lasten vanhemmille aidosti mahdollinen vaihtoehto. Osittaisen hoitovapaan käyttö mahdollistetaan myös pienten koululaisten vanhemmille. Työaikapankkimallia kokeillaan ja otetaan käyttöön työyhteisöissä. Kotitalousvähennystä laajennetaan, ja kotipalvelujen käyttöä työsuhde-etuna edistetään.

5. Elämänkaariajattelua asumiseen

Oikeus kohtuuhintaiseen asumiseen sekä viihtyisään ja terveelliseen asuinympäristöön turvataan. Varmistetaan tasapainoinen vapaarahoitteisten ja tuettujen asuntojen tarjonta. Kunnat turvaavat kaavoituksella riittävän tonttitarjonnan erilaisten asuntotuotannon muotojen tarpeisiin. Viranomaisten yhteistyöllä ja tehokkaalla kilpailuttamisella haetaan keinoja edullisten asumisvaihtoehtojen toteuttamiseen.

Asuntosijoittamiseen liittyvää lainsäädäntöä ja takausjärjestelmää uudistetaan. Valtion tuet kohdennetaan tuotantotukien sijaan kotitalouksille asumismenojen alentamiseksi. Asumisen tuki kohdennetaan nuorille, lapsiperheille, ylivelkaisuille, puutteellisesti asuville ja asunnottomille. Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeus säilytetään.

Asuntopolitiikka ja yhdyskuntasuunnittelu perustuvat elämänkaariajatteluun. Asuinalueiden asuntokanta on monipuolinen ja sallii asunnon vaihtamisen elämäntilanteen mukaisesti. Ikärakenteen vanhentuessa yhteiskunta panostaa yksityisten tahojen ohessa vanhusten palveluasuntojen rakentamiseen ja ylläpitoon. Kaavoituksessa ja asuntorakentamisessa otetaan huomioon täydennysrakentaminen, jolloin voidaan turvata yleiset palvelut hajauttamatta yhdyskuntarakennetta.

Rakentamisen laatu, tuottavuus ja taloudellisuus, asumisterveys sekä kestävä energiankäyttö asetetaan keskeiseksi osaksi rakentamista sekä siihen liittyvää tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa. Rakennushankkeilta edellytetään laadunvarmistussuunnitelmaa ja huoltokirjaa, sekä rakentajilta ammattiosaamista. Eriyistä huomiota kiinnitetään rakennusten terveydellisiä haittoja tuottavien vaurioiden ehkäisyyn.

II PERUSPALVELUT ENSIN

Hyvinvointiyhteiskunnan kehittämisessä keskitytään peruspalveluihin. Tulonsiirrot tulevat vasta niiden jälkeen. Hyvinvointipalveluilla ja sosiaaliturvalla edistetään kansalaisten itsevastuuta, terveyttä ja toimintakykyä. Köyhyyttä ja syrjäytyneisyyttä ehkäistään turvaamalla kaikille riittävä toimeentulo ja huolenpito.

1. Palvelutuotanto monimuotoiseksi

Julkisen vallan tehtävänä on huolehtia siitä, että peruspalvelut ovat tasapuolisesti saatavilla koko maassa. Nämä peruspalvelut rahoitetaan pääasiassa verovaroin. Peruspalveluiden lähtökohtana on palveluiden käyttäjän ja tarvitsijan näkökulma. Palvelutuotannon haasteisiin vastataan arvioimalla ja uudistamalla palvelujen sisältöä ja tuotantotapoja. Julkinen sektori on päävastuussa hyvinvointipalveluista. Kunnat eivät välttämättä itse tuota kaikkia palveluita, vaan palvelut ostetaan sieltä mistä ne ovat tarkoituksenmukaisimmin hankittavissa.

Kunnissa siirrytään joustavampiin ja monimuotoisempiin palvelujen tuotantotapoihin. Palveluiden järjestämis- ja tuottamisvastuu erotetaan toisistaan. Kunnat vastaavat palveluiden järjestämisestä ja kantavat myös niiden rahoitus-, ohjaus- ja valvontavastuun. Palvelujen ostaminen järjestöiltä ja yksityisiltä yrittäjiltä sekä toimintojen yhtiöittäminen ovat kuntien oman tuotannon täydentämiseksi muodostuvia palvelujen tuotantotapoja.

Kunnat valvovat, että kaikki sen itse tuottamat ja muilta ostamat palvelut täyttävät yhteiset laatukriteerit. Kunnat tiedottavat tasapuolisesti kaikista tarjolla olevista laatukriteerit täyttävistä palveluista. Valtakunnallista palvelutuotannon informaatio-ohjausta kehitetään palveluiden laadun takaamiseksi.

Palveluseteli otetaan käyttöön useimmissa hyvinvointipalveluissa. Saamallaan palvelusetelillä kuntalainen voi hankkia tarvitsemansa palvelut haluamaltaan tuottajalta. Samalla lisätään kansalaisten valinnan mahdollisuuksia.

Maassamme on runsaasti tilaa uusille palvelualan yrityksille. Erityisesti vanhusten hoivapalvelujen tuottamisessa palveluyrittäjyydelle on tulevaisuudessa tarvetta. Palveluntarjoajien välisellä terveellä kilpailulla asiakkaiden valinnoista ja kunnan ostopalvelusopimuksista lisätään koko palvelutuotantosektorin tehokkuutta ja parannetaan kansalaisten mahdollisuuksia saada tarvitsemiaan palveluja. Palvelujen julkisille ja yksityisille tuottajille turvataan yhtäläiset kilpailuedellytykset.

Tarvittaessa otetaan käyttöön seudullinen hyvinvointipalvelujen toiminta- ja rahoitusjärjestelmä sekä palvelutuotanto. Kunnilta edellytetään, että ne etsivät uusia tehokkaampia ja toimivampia keinoja palveluiden tuottamiseksi laajentamalla yhteistyötä toisten kuntien, elinkeinoelämän sekä järjestöjen kanssa. Erikoispalveluiden hankkimisessa lisätään seutukunnallista verkottumista.

2. Toimivaan terveydenhuoltoon

Ihmisen sairastuessa on tärkeintä, että hän saa tarvitsemansa hoidon mahdollisimman nopeasti. Hoitoon on päästävä tasapuolisesti koko maassa. Käyttöön otetaan hoitotakuujärjestelmä, jossa kansalaisille turvataan hoitoon pääsy määräajassa, riippumatta minkä kunnan tai sairaanhoitopiirin alueella hoidon tarvitsija asuu.

Toimivan terveydenhuollon edellytys on ammattitaitoinen, riittävä ja hyvinvoiva henkilöstö. Julkisen sektorin ja terveydenhuoltoalan houkuttelevuudesta työnantajana sekä

terveydenhuoltohenkilöstön täydennys- ja lisäkoulutusmahdollisuuksista huolehditaan. Uhkaavaan työvoimapulaan varaudutaan lisäämällä terveysalan koulutuspaikkojen määrää tulevaisuuden tarpeita vastaavaksi.

Lääkäreiden ja hoitohenkilökunnan työnjakoa muutetaan tarkoituksenmukaisemmaksi. Samoin toimitaan hammashuollossa, jotta palvelut voidaan taata koko väestölle yhtäläisin perustein. Hoito- ja hoivatyön resurssien riittävyys varmistetaan. Terveyskeskukset järjestetään suuremmiksi hallinnollisiksi kokonaisuuksiksi laadukkaamman hoidon takaamiseksi sekä sijaisjärjestelyjen turvaamiseksi. Tavoitteena on terveyskeskuksia, joiden väestöpohja on noin 20 000 asukasta. Perusterveydenhuollon palvelut on saatava läheltä.

Perusterveydenhuolto vastaa paremmin väestön tarpeisiin. Terveyspalveluiden toimintatavat ja rakenteet uudistetaan, jotta hoidon saatavuus kohtuullisessa ajassa turvataan. Porrastus ja vastuunjako perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä toimii tehokkaasti. Sekä perusterveydenhuollossa että erikoissairaanhoidossa toteutetaan tarpeellinen erikoisvastuualuejako. Laaditaan kansallisia hoitosuosituksia eri sairauksien hoitoon. Parhaimmaksi havaitut hoitokäytännöt otetaan käyttöön koko maassa. Terveellisten elämäntapojen edistämiseksi terveydenhuollossa kiinnitetään kasvavaa huomiota valistukseen ruokavalion ja liikunnan merkityksestä oman hyvinvoinnin sekä terveyden ylläpidossa.

3. Uudistuva sairausvakuutus ja maksupolitiikka

Lakisääteisen sairausvakuutuksen rahoitus turvataan. Työnantajat ja vakuutetut rahoittavat palkkaperusteisilla vakuutusmaksuilla ansiosidonnaiset päivärahat ja työterveyshuollon korvaukset. Valtio ja vakuutetut kustantavat vähimmäispäivärahat ja sairaanhoitovakuutuksen korvaukset. Rahoituksesta huolehtimalla mahdollistetaan uusien tarpeellisten hoitomuotojen ja lääkkeiden pääsy korvattaviksi sekä sairaanhoitokorvausten kohtuullisuus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon maksupolitiikka arvioidaan kokonaisuudessaan uudelleen. Maksupolitiikalla tuetaan kotona asumista ja omaehtoista selviytymistä. Avohoitoa palveluita käyttäville luodaan käytettävissä olevien tulojen suojaosuus, joka on jo käytössä pitkäaikaisessa laitoshoidossa.

Maksupolitiikan pääperiaatteena on se, että samasta palvelusta peritään samanlainen maksu. Sairastumisesta aiheutuvat maksut pidetään kohtuullisella tasolla. Maksukattojärjestelmä kehitetään vastaamaan väestön palvelutarvetta ja ikärakenteen muutosta. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen aiheuttamia tuloloukkuja puretaan.

4. Kannustavaan toimeentuloturvaan

Työn tekeminen on kotitalouksien toimeentulon ensisijainen lähde. Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon. Perustoimentulo turvataan julkisen vallan toimesta kaikissa tilanteissa. Tämän lisäksi säilytetään toimiva ansiosidonnainen sosiaalivakuutusjärjestelmä, joka turvaa kohtuullisen toimeentulon säilymisen tilanteissa, joissa normaalin palkkatulon saaminen keskeytyy.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamisen mallit selvitetään ja valitaan parhaiten työllisyyttä edistävä malli. Mahdollisia malleja ovat esimerkiksi pidempiaikainen työttömyysturva pitkään työttömyysvakuutusmaksuja maksaneelle henkilölle sekä tuen tason porrastaminen työttömyyden keston mukaisesti, mikä kannustaa paremmin työtöntä

hakeutumaan takaisin työelämään. Perustoimentulojärjestelmää kehitetään nykyistä kannustavammaksi siten, että se ei muodosta esteitä työllistymiselle. Verotus ja sosiaaliset tulonsiirrot sovitetaan yhteen siten, että työn tekeminen on kannattava vaihtoehto kaikissa tuloluokissa ja elämänvaiheissa.

Opiskelun tukijärjestelmiä kehitetään suuntaan, jossa opiskelu on aina toimittomuutta kannattavampaa. Opintotukea kehitettäessä kannustetaan opiskelijoita nopeampaan valmistumiseen. Lapsilisät sidotaan indeksiin ja lapsilisäjärjestelmään tehdään rakenteellinen uudistus. Samalla tarkistetaan lapsilisien taso. Maksussa olevien eläkkeiden ostovoima turvataan indeksikorotuksella.

5. Syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn

Sosiaalityötä ja -palveluita kehitetään vastaamaan kasaantuviin ja monimutkaistuviin ongelmiin Perussosiaalityön palveluita tarjotaan kunnittain ja erityispalveluja järjestetään seutukunnallisena tai maakunnallisena kokonaisuutena.

Sosiaalialan ammatillinen kelpoisuus määritellään ja henkilöstön osaaminen turvataan. Sosiaalisista ongelmista kärsivien lasten vanhempia tuetaan ja opastetaan itsenäiseen elämään sekä lapsistaan huolehtimiseen. Mielenterveyspalveluista muodostetaan käyttäjien tarpeet huomioiva joustava palvelukokonaisuus.

Kuntouttavan työtoiminnan malli otetaan aktiiviseen käyttöön ja tukemaan pitkään työttömänä olleiden toimintakykyä. Työtoiminnan velvoittavuuden yläkärä nostetaan 25 vuodesta 30 vuoteen. Sosiaalitoimen, Kelan ja työvoimatoimistojen yhteispalvelupisteiden toiminta, tarpeellisuus ja toiminnan jatko arvioidaan. Nuorten työpajatoiminnan jatkuminen turvataan.

Erityisiä toimenpiteitä kohdistetaan peruskoulun päättäneisiin nuoriin, joilla ei ole tiedossa työ- tai opiskelupaikkaa. Helposti alkava syrjäytymiskierre katkaistaan heti alkuunsa nuoren itsensä, hänen perheensä sekä eri viranomaisien välisellä tiiviillä yhteistyöllä.

6. Hyvinvoiva senioriväestö

Suomalaiset seniorit ovat kansakunnan voimavara. Väestön ikääntymisen tuomiin haasteisiin varautumisessa ja palveluiden kehittämisessä otetaan huomioon seniorikansalaisten tarpeet eri ikävaiheissa. Vanhusten kotipalvelut turvataan siten, että he kykenevät asumaan kotonaan mahdollisimman pitkään. Kunniavelan maksamisesta sotiemme veteraaneille sekä ikääntyvien veteraanien hyvinvoinnista ja kuntoutuksesta huolehditaan.

Vanhusväestön kotona asumista, kotona tapahtuvaa hoitoa sekä hoivaa tuetaan. Omaishoitajien jaksamisesta sekä hoitajan loma-ajan tilapäishoitopalveluista huolehditaan. Hoitovakuutus otetaan käyttöön ja sitä tuetaan vakuutusmaksun verovähennyskelpoisuudella. Ikääntyville perustetaan neuvontapisteitä, joissa annetaan tarpeellista tietoa terveyteen, toimintakyvyn ylläpitämiseen ja palveluihin liittyvissä asioissa. Toimintakykyä ylläpidetään muun muassa oppimalla uusia kansalaistaitoja, kuten tietotekniikan hyödyntämistä. Vanhusten itsenäistä suoriutumista kotona edistetään tukemalla avustavien teknisten ratkaisujen kehittäilytyötä ja käyttöönottoa.

III ARKIPÄIVÄN TURVALLISUUS KUULUU JOKAISELLE

1. Rappukäytävään ilman pelkoa

Jokainen suomalainen voi tuntea olonsa turvalliseksi kotonaan ja lähiympäristössään. Perheväkivaltaa vähennetään aktiivisesti. Ikäihmisten arkipäivän turvallisuudesta huolehtimiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Asuinympäristöjä kehitetään tukemaan liikuntarajoitteisten, vammaisten ja lastenvaunujen kanssa liikkuvien esteetöntä liikkumista. Hätätilanteissa kuka tahansa voi luottaa avun saamiseen niin kanssaihmisiltä kuin viranomaisilta. Turvallisuutta luodaan kansalaisten, kansalaisryhmien ja viranomaisten ennaltaehkäisevällä yhteistyöllä. Viihtyisä elinympäristö lisää turvallisuutta ja ehkäisee häiriökäyttäytymistä sekä rikoksia.

Kansalaisten turvattomuuden lisääntyminen korostaa poliisiin asemaa turvallisuuden takaajana. Poliisin resursseja parannetaan vastaamaan työtehtävien vaativuuden kasvua. Poliisien kokonaismäärää ja poliisikoulutukseen hakeutuvien määrää nostetaan. Voimavaroja järjestäytyneen ja kansainvälistyneen rikollisuuden torjumiseen lisätään. Talousrikostutkintaan panostetaan, jotta talousrikoshyöty saataisiin nykyistä tehokkaammin perittyä takaisin. Huumekaupan rahoittajien ja rahoituskanavien selvittämiseksi parannetaan viranomaisten toimintaedellytyksiä.

2. Tukea vanhemmuudelle

Perheen asemaa yhteiskunnassa, vanhempien vastuuta lapsistaan ja lapsien vastuuta ikääntyvistä vanhemmistaan vahvistetaan. Sukupolvien välistä yhteisvastuuta ja mahdollisuutta perheenjäsenten keskinäiseen huolenpitoon edistetään.

Lapsille ja nuorille turvataan välittävä aikuisten yhteisö, joka valvoo ja puuttuu tekemisiin luontevasti. Jos vanhemmat eivät kykene tukemaan lapsiaan, kantavat yhteisön muut aikuiset vastuun. Lapsille opetetaan että yhteisössä on säännöt, jotka ovat kaikkien parhaaksi. Nuorille tarjotaan päihteetöntä toimintaa ja häiriköintiä ehkäisevää tekemistä. Liikunta- ja nuorisjärjestöjen mahdollisuudet nuorison kasvatustyössä hyödynnetään tehokkaasti.

Nuorten tekemien raakojen väkivaltarikosten yleistyminen on selkeä merkki nuorison pahoinvoinnista. Kehittämällä kodin, koulun ja viranomaisten välistä yhteistyötä puututaan ongelmiin jo niiden alkuvaiheessa.

3. Huumeongelmat ovat todellisia

Huumeaineiden käyttö ja käyttöön kytkeytyvä rikollisuus on levinnyt koko maahan. Huumeongelmaan puututaan päättäväisesti, sillä muuten huumeita tulee olemaan saatavilla yhä laajemmin ja yhä nuoremmille. Huumeriippuvuus on vakava sairaus. Sen ehkäiseminen lähtee varhaisesta puuttumisesta perhe- ja lähimmäistasolla, sekä yhteiskunnan ja järjestöjen suorittamasta huumevalistustyöstä. Tämä valistustyö aloitetaan nykyistä aiemmin, viimeistään peruskoulun alaluokilla.

Huumeriippuvaisille kehitetään palveluohjaajajärjestelmä, jolla varmistetaan, että potilaat todella saavat tarvitsemansa hoidon. Alle 18-vuotiaiden huumeriippuvaisten tahdosta riippumatonta hoitoa toteutetaan tarvittaessa nykyistä paremmin. Vieroitushoidon taloudellisia resursseja ja hoitopaikkojen määrää lisätään.

Hepatiitti- ja HIV -tartuntoja estetään järjestämällä julkisen terveydenhuollon kautta huumeruiskujen vaihtaminen. Ruiskujen vaihtamisen yhteydessä terveydenhuollon viranomaiset antavat huumeiden käyttäjälle tämän tarvitsemaa huumevalistusta ja tarjoavat hänelle mahdollisuuden asianmukaiseen hoitoon.

Huume-testien edellytyksistä säädetään lailla. Testien tekeminen työelämän riskialttiilla aloilla on perusteltua. Samoin oppilaitokset kaipaavat keinoja varhaiseen huumeongelmaan puuttumiseen. Uudet säädökset määrittelevät, millaisia huume-testejä eri tilanteissa voidaan järjestää, ja millä edellytyksillä niihin on velvollisuus osallistua. Huume-testit suoritetaan testattavien oikeudet turvaavalla tavalla. Vastuu testeistä sopii luontevasti koulu- ja työterveydenhuollolle, jotka myös järjestävät hoitoonohjauksen.

4. Puhdas ja viihtyisä ympäristö

Kansalaisille turvataan mahdollisuus monipuolisten luontoelämysten kokemiseen lähellä asuinpaikkaansa. Luonnonsuojelun painopiste siirretään uusien ohjelmien sijaan olemassa olevien alueiden kunnostamiseen. Rantojensuojeluohjelman osittaisella purkamisella siirretään resursseja kiireellisempiin suojelukohteisiin. Metsien suojelutoimet kohdennetaan alueille, joilla on olemassa kiistatonta suojeluarvoa. Suojelun toteutuksen keinovalikoimaa laajennetaan määräaikaisiin vuokrauksiin.

Kaatopaikoille vietävän yhdyskuntajätteen määrää vähennetään edistämällä jätteiden lajittelua ja kierrätystä. Kuntien välistä jätehuollon yhteistyötä kehitetään yhteistyössä yksityisten ympäristöhuoltoalan yritysten kanssa, tavoitteena kaatopaikkojen vähentäminen ja jätteenkäsittelyn tehostaminen. Yksityisiä ympäristöhuoltoalan yrityksiä kohdellaan tasapuolisesti kunnallisten jätehuolto-yhtiöiden kanssa. Jätteiden polttoa edistetään teollisuuden ja yhdyskuntien energialaitoksissa.

Vesien suojelussa sitoudutaan Itämeren suojeluohjelman toteuttamiseen. Itämeren kotimaista kuormitusta pienennetään vähentämällä haja-asutusalueiden päästöjä, kalankasvatuksen haittoja sekä maatalouden hajapäästöjä. Puhdas juomavesi turvataan jokaiselle suomalaiselle lisäämällä pohjavesien suojelua. Taajamien ilmanlaadun parantamiseen, pienhiukkasmäärien alentamiseen sekä meluntorjuntaan kiinnitetään lisää huomiota. Tahallisesti ympäristöä turmelevat saatetaan teoistaan nopeasti täyteen vastuuseen. Havainnot ympäristörikoksista tutkitaan tehokkaasti. Syyttäjälaitos käsittelee viipymättä sille toimitetun tutkinta-aineiston.

Ympäristöterveydenhuoltoon, elintarviketurvallisuuteen ja ympäristökasvatukseen panostetaan entistä laajemmin. Samalla lisätään kansalaisten luottamusta elintarvikkeiden turvallisuuteen. Kansalaisille tarjotaan riittävästi tietoa tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutuksista ja kestävästä kulutustottumuksista. Yksilöiden ja yritysten vapaaehtoisia ympäristötoimia kannustetaan.

Uusiutuvien energialähteiden ja erityisesti bioenergian käyttöä lisätään. Hiilen käyttöä vähennetään erityisesti lauhdutusvoiman tuotannossa. Kansalaisten tarvitsemat hyödykkeet tuotetaan tehokkaammin nykyistä vähemmällä energia- ja raaka-ainevaroilla. Ympäristöosaamista vahvistetaan Suomen elinkeinoelämän kilpailuvalttina. Energiaverotus ei saa kohtuuttomasti rasittaa suomalaista tuotantoa, vientiteollisuutta eikä kotitalouksien elinkustannuksia. Julkisin keinoin pyritään varmistamaan energian vakaa ja edullinen hinta.

Valtiovarain tukea kohdistetaan energia-alan tutkimukseen. Vesivoiman lisärakentaminen keskitetään jo valjastettuihin vesistöihin. Maakaasun käyttöä lisätään kohteissa, joissa se

korvaa hiiltä. Turpeen käyttö mitoitetaan haketusenergiatuotannon vaatimalla tavalla, aluepoliittisia ja työllisyysyitä unohtamatta. Sähkö- ja kaasumarkkinat avataan kilpailulle EU-alueella.

5. Järkeä liikenteeseen

Tiekuolemien määrä käännetään pysyvään laskuun. Tiellä liikkujien asenteisiin, tietotason ja liikennekäyttäytymiseen vaikutetaan koulutuksella ja kampanjoinnilla. Erityisesti puututaan nuorten kuljettajien liikennesäännöistä ja -turvallisuudesta piittaamattomaan ajokäyttäytymiseen. Toistuvista liikennerikkomuksista määrättäviä rangaistuksia tiukennetaan.

Joukkoliikenteen houkuttelevuutta lisätään. Kehitetään käyttäjille suunnattua telematiikkaa ja toteutetaan uusia joukkoliikennekeskuksia. Liikenteen ympäristöhaittoja vähennetään suosimalla ympäristöystävällisen tekniikan kehittämistä ja käyttöönottoa verotuksellisin keinoin. Liikenteen verotuksessa suoritetaan sekä liikenneturvallisuuden että ympäristön kannalta välttämätön rakenneuudistus, ottaen huomioon haja-asutusalueiden erityisolosuhteet.

IV SIVISTYS JA OSAAMINEN

1. Yleissivistävällä ja ammatillisella koulutuksella eri tehtävät

Toisen asteen koulutuksessa noudatetaan jakoa yleissivistävään lukiokoulutukseen ja ammatilliseen peruskoulutukseen. Ammatillisen koulutuksen arvostusta ja houkuttelevuutta lisätään. Uhkaava työvoimapula, työelämän tarpeet ja nuorison omat mieltymykset huomioidaan koulutuksen suunnittelussa ja aloituspaikkojen kohdentumisessa.

Ammatilliset perusopinnot suoritaneita kannustetaan kehittämään omaa ammattiosaamistaan myös käytännön työelämässä - ei pelkästään jatko-opinnoissa. Ammattitaitoa mitataan näyttökokeilla, joita kehitetään työelämän tarpeista lähtien ja todellisen ammatillisen osaamisen osoittavaan suuntaan. Yhteistyötä ja opintojen hyväksilukemiskäytäntöjä ammattioppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen välillä tehostetaan. Ammatillisella koulutuksella ja alan opettajilla on oltava kiinteät yhteydet työelämään. Oppisopimuskoulutuksesta tiedottamista parannetaan ja koulutukseen osallistumismahdollisuuksia lisätään.

Lukio-opetus on yleissivistävää opetusta, joka tarjoaa riittävästi valinnaisuutta. Ylioppilaskirjoitusten rakennekokeilumalli otetaan käyttöön. Lukio-opetus turvataan siten että alueellinen koulutuksellinen tasa-arvo toteutuu. Lukion roolia kehitetään lisäämällä yhteistyötä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

2. Tehokkuutta korkeakoulutukseen

Korkea-asteen koulutus perustuu kahteen eri sektoriin: ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Näillä molemmilla on omat profiilinsa, ja niiden erityislaatuista vahvistetaan. Tutkintorakenteet ovat joustavia ja valmentavat opiskelijoita työelämän haasteisiin. Korkea-asteen koulutuksessa otetaan soveltaen käyttöön kolme lukukautta, jolloin opintojen suunnittelusta ja suorittamisesta tulee joustavampaa. Näin lyhennetään opiskeluaikoja ja jaksotetaan opintojen ohessa työskentelyä. Korkea-asteen koulutuksen tehokkuutta kokonaisuudessaan lisätään, jotta opiskelijat valmistuisivat nopeammin. Samalla tarvitaan

myös toimivia opetuksen tukipalveluja. Opiskelijoiden ja opettajien edustus korkeakouluuyhteisöjen päättävissä elimissä taataan.

Ammattikorkeakoulut ovat ammatillisia. Niiden antama opetus palvelee työelämää. Opetuksen ja tutkintojen laatua nostetaan sekä niiden omaa ammatillista profiilia vahvistetaan. Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintojen tuottama lisäarvo, toimivuus ja asema tutkintojärjestelmässä arvioidaan käynnissä olevien kokeilujen jälkeen.

Yliopistoissa annettava opetus johtaa ylempään korkeakoulututkintoon ja perustuu yliopistoissa tehtävään tieteelliseen tutkimukseen. Myös yliopistojen opetushenkilökunnalta edellytetään pedagogista osaamista, joka huomioidaan jo virkoja täytettäessä. Yliopistot kannustavat opetushenkilökuntaansa pedagogiseen lisäkoulutukseen.

Opettajankoulutusta annetaan yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa (ammatillinen opettajankoulutus). Valmistuvilla opettajilla on oltava riittävät työvälineet toimia opetustehtävissä ja mahdollisuus toimivaan täydennyskoulutukseen. Ammattitaitoisten opettajien riittävyys turvataan.

3. Työelämä mukaan koulutuksen kehittämiseen

Koulutuksen kaikilla eri asteilla vastataan mahdollisimman hyvin myös työmarkkinoiden tarpeisiin. Oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä parannetaan. Huomiota kiinnitetään yrittäjyystietouden lisäämiseen ja siten annetaan nuorille paremmat valmiudet toimia yrittäjinä tai ammatinharjoittajina. Väestömme ikääntyessä kiinnitetään erityistä huomiota aikuisväestön mahdollisuuksiin osallistua koulutukseen ja kehittää taitojaan.

Koulutusohjelmia tarkastellaan jatkuvasti opetusviranomaisien, oppilaitosten ja yritysten kesken. Korkeakoulujen resursseja vahvistamalla lisätään alueiden osaamispääomaa. Ammattikorkeakouluilla on erityinen rooli toiminta-alueensa kehittämisessä. Tutkimus- ja tuotekehitysresursseja kasvatetaan, jotta mahdollistetaan uuden menestyvän yritystoiminnan syntyminen eri puolille Suomea.

4. Tietoyhteiskunta jokaisen ulottuville

Maamme tietoyhteiskuntakehityksen turvaamiseen tarvitaan sekä julkista valtaa että yksityistä sektoria. Kirjastojen roolia tietoyhteiskuntamme ydinpisteinä vahvistetaan. Kirjastoverkon avulla järjestetään kansalaisten tietoteknistä harjaannuttamista sekä turvataan kaikille pääsy tietoverkkoihin. Sähköisten tunnisteiden avulla mahdollistetaan yhä useammat julkiset asiointitietoverkossa.

Suomen on pysyttävä vapaan tietoliikennekilpailun edelläkävijänä. Uuden viestintä- ja tietoteollisuuden pääsyä markkinoille edistetään lainsäädännöllisin uudistuksin. Palvelujen ja sisältöjen kehittämisen on lähdettävä käyttäjien - kaikkien suomalaisten - todellisista tarpeista ja valmiuksista. Analogisia tv-lähetysiä jatketaan toistaiseksi.

5. Kulttuuri kehityksen voimavaraksi

Kulttuuri on yhteiskunnalle merkittävä strateginen resurssi. Luovuus ja innovatiivisuus ovat tulevaisuudessa tärkeitä voimavaroja sekä elämisen laadun että maamme kilpailukyvyyn kannalta. Erityistä huomiota kiinnitetään lastenkulttuuriin, lasten taidekasvatukseen ja kulttuurin laajaan saatavuuteen maan eri osissa.

Kulttuuripalvelut tukevat ihmisten henkistä hyvinvointia ja alueiden elinvoimaisuutta. Maamme kirjastojen, museoiden, teatterien, orkestereiden ja taideoppilaitosten kattava toiminta turvataan. Kirjastojen peruspalvelut säilytetään maksuttomina. Taide-, kulttuuri- ja liikuntapalvelujen kattavalla tarjonnalla huolehditaan kansalaisten henkisestä ja fyysisestä jaksamisesta.

6. Vireyttä harrastuksista

Monipuolisen liikunnan harrastamisen mahdollisuudet turvataan. Voimavaroja kohdennetaan erityisesti terveysliikuntaan. Lähi- ja perusliikuntapaikkojen rakentamista ja peruskorjaamista edistetään tarvittaessa myös vapaaehtoistyön ja yksityisen sponsorituen avulla. Liiketoiminnallinen ammattiuurheilu ja talkootoimintaan pohjautuva seuratoiminta erotetaan selvästi toisistaan. Liikuntasektorin rahanjako tapahtuu puolueettomasti ja rahoitukselle vaaditaan vastiketta - todellista toimintaa. Dopingin vastaista työtä jatketaan, valistusta voimistetaan ja dopingpassin käyttöä laajennetaan.

Nuorten osallistumista yhteisten asioiden hoitamiseen arvostetaan entistä enemmän. Nuoria kannustetaan ottamaan vastuuta itsestään ja ympäristöstään perinteisten osallistumismuotojen kautta. Nuorten osallisuushankkeita, nuorisovaltuustojen perustamista ja vaikuttamista eri oppilaitosten oppilaskuntien kautta tuetaan. Samalla kehitetään uusia osallistumisen ja vaikuttamisen muotoja, kuten nettiäänestämistä.

7. Uskonto osana ihmisten arkea

Kansankirkkomme vahvistavat osaltaan lähimmäisyyttä ja yhteisvastuuta. Kirkon yhteiskunnallisesti merkittävien tehtävien rahoituksen vakaus turvataan. Kuntien ja seurakuntien yhteistyön edellytyksiä parannetaan erityisesti pienten paikkakuntien peruspalvelujen turvaamiseksi. Tähän vaikutetaan poistamalla yhteistyön lainsäädännöllisiä esteitä, edistämällä ostopalvelusopimusten käyttöä ja mahdollistamalla kuntien ja seurakuntien yhteiset virat ja toimet.

Muuttoliikkeen tuotua maahamme lukuisia eri uskontoja tunnustavia, korostetaan uskontokasvatusta kaikissa julkisissa oppilaitoksissa. Samanaikaisesti painotetaan sekä eri uskontojen tuntemusta, niiden ymmärtämistä ja suvaitsevuuutta, että oman kulttuuriperintömme merkitystä. Muiden uskontojen suvaitseminen ja yhteiskunnan monikulttuurisuus eivät estä suvirren laulamista koulujen kevätjuhlissa.

V TYÖLLISYYS JA KASVU HYVINVOINNIN PERUSTANA

1. Työmarkkinat täysremonttiin

Työvoimapolitiikassa etusijalla on uusien, todellisten ja pysyvien työpaikkojen syntyminen. Taloudellinen kasvu on uusien työpaikkojen ensisijainen synnyttäjä, ja pääpaino työllisyyden hoidossa on talouden kasvun edellytyksistä huolehtimisessa. Työelämän mukanaan tuomaa osallisuutta ja ylpeyttä oman toimeentulon hankkimisesta ei voida korvata erilaisilla yhteiskunnan tukimuodoilla.

Naisten kokemaa syrjintää työhönottotilanteessa, työoloissa ja palkkauksessa ehkäistään. Naisten mahdollisuuksia työuralla etenemiseen parannetaan ja sukupuolten välisiä palkkaeroja kavennetaan. Naisia kannustetaan entistä enemmän yrittäjyyteen.

Korkea rakennetyöttömyys tunnustetaan yhteiskuntamme hyvinvoinnin suurimmaksi uhkaksi. Sen ratkaisemiseksi tartutaan niihin työelämän rakenteisiin, jotka estävät uusien työpaikkojen syntymistä ja ihmisten työllistymistä. Tekijäänsä odottavat työt kohtaavat nykyistä paremmin työvoiman tarpeiden ja valmiuksien kanssa. Työn vastaanottaminen on aina työttömäksi jäämistä parempi ja kannustavampi vaihtoehto.

Uusia pysyviä työpaikkoja erittäin rajallisesti synnyttämään pystyntyä työvoimapolitiikkaa ohjataan uuteen suuntaan. Erityisen tehottomiksi osoittautuneet, kuntasektorille osoitetut tukityöllistämisvarat suunnataan suoraan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta. Näin vakinaistetaan monien pätkätyökierteeseen ajautuneiden ammattiosaajien työpaikat varsinkin terveydenhuoltoalalla. Työvoimapolitiisessa koulutuksessa siirrytään kysyntälähtöisyyteen suuntaamalla koulutusta työmarkkinoiden todellisia tarpeita vastaavaksi.

Suomi ei saa ajautua itsepalveluyhteiskunnaksi. Pysyvien matalan tuottavuuden työpaikkojen syntymistä erityisesti palvelualalle tuetaan. Rahoitus kokeiluille löytyy nykyisten työllistämisvarojen sisältä. Sekä työllistymisen että työllistämisen kynnyksiä madalletaan. Uusien työpaikkojen syntyä edistetään porrastamalla työnantajamaksuja työntekijöiden palkkatason mukaisesti siten, että pienipalkkaisesta työstä maksettavien työnantajamaksujen taso muodostuu nykyistä alemmaksi. Kotitaloustyön verovähennysoikeutta korotetaan ja laajennetaan.

Tukityöllistämistä yksityisellä sektorilla tehostetaan. Työnvälityksessä panostetaan työnhakusuunnitelmiin ja yksilöllisempään työhönohjaustoimintaan. Kannustin-, tulo- ja työttömyysloukkujen purkamista jatketaan helpottamalla myös lyhytaikaisten töiden vastaanottamista. Työssäkäyntialueita laajennetaan liikenneyhteyksien kehittymisen perusteella. Pitkäaikaistyöttömien, työelämästä ulos jääneiden nuorien sekä vammaisten ja vammautuneiden työelämään integroitumisen helpottamiseksi heille suunnataan yksilökohtaisia työllistämistoimenpiteitä. Yhdistelmätukea sekä kuntouttavaa työtoimintaa kohdistetaan yhä tarkemmin kaikkein vaikeimmin työllistyviin henkilöihin.

2. Tasapainoinen talous tukee kasvua ja kilpailukykyä

Terveellä talouspolitiikalla turvataan eri sukupolvien tasapuoliset mahdollisuudet sekä yritystemme toimintaedellytykset ja kilpailukyky. Valtiontaloudessa varaudutaan väestön ikääntymisen aiheuttamiin paineisiin. Valtion omaisuutta hoidetaan ammattimaisesti suorittamalla oikea-aikaisia omistusjärjestelyitä. Valtiontaloudessa tavoitellaan rakenteellista ylijäämää, jolla mahdollistetaan valtionvelan lyhentäminen.

Menestyvän elinkeinotoiminnan perusta luodaan vakaalla ja ennustettavalla vero- ja maksupolitiikalla. Kohtuullinen verotus kannustaa työn tekemiseen ja teettämiseen. Kansainvälisen verokilpailun oloissa ainoastaan kilpailukykyinen verotus takaa yritysten ja osaajien pysymisen Suomessa sekä riittävän verokertymän hyvinvointiyhteiskunnan rahoittamiseen. Verotus saatetaan kansainvälisesti kilpailukykyiseksi sekä pääoma- ja yritysverotuksessa että palkan- ja eläkkeensaajien tuloverotuksessa.

Kohtuullisella ansiotulojen verotuksella mahdollistetaan maltilliset työmarkkinaratkaisut sekä turvataan talouden ja verotulojen kasvu. Ansiotulojen verotusta alennetaan kaikissa tuloluokissa. Osa verotuksen alennusvarasta suunnataan työnantajan sivukulujen alentamiseen. Suomi seuraa kansainvälistä yritysverotuksen tasoa ja tarvittaessa tekee nopeat ratkaisut verokannan alentamiseksi. Yrityksen jakaman voiton yhdenkertainen verotus säilytetään.

3. Yrittäjät talouskasvun moottorina

Suomi tarvitsee yrittäjiä kaikenkokoisiin yrityksiin ja kaikille toimialoille. Yrittäjät luovat innovoinnillaan työpaikkoja itselleen, perheilleen ja työntekijöilleen. Työllistämiseen ja työllistymiseen kannustetaan uudistamalla verotusta, sosiaaliturvaa ja niiden yhteensovitusta. Yrittäjän ammattitutkintoon valmentava koulutus laajennetaan ja tehdään tunnetummaksi. Olemassa olevien yritysten menestymisen ja kasvun edellytyksistä huolehditaan ja uusien yritysten perustamista helpotetaan starttirahalla. Vain menestyvä yritys työllistää.

Tutkimus- ja kehitystoiminnan julkinen osuus säilytetään korkealla tasolla. Yritystuet kohdennetaan yritysten liikkeenjohdollisten valmiuksien vahvistamiseen, parantamaan niiden kaupallistamis- ja tuotteistamistoimintaa, sekä tukemaan niiden verkostoitumista. Tekesin toimintaa tuodaan alueilla entistä lähemmäksi yrityksiä, korostaen rahoituksen yritysälähtöisyyttä.

Yrittämiseen liittyvää byrokratiaa kevennetään kokoamalla keskeiset työnantajamaksut yhdeksi, kerran kuussa maksettavaksi maksueräksi - yhdessä verottajalle maksettavien maksujen kanssa. Yritystoiminnan aloittamiseen liittyvät asiakirjat ja lupapaperit yhdistetään yhdeksi ja yhteen paikkaan tehtäväksi ilmoitukseksi. Yrittäjyysalukkuutta edistetään poistamalla yrittäjien sosiaaliturvaan liittyviä epäkohtia. Verotuksellisia esteitä yrityksen kasvulle, yritystoiminnan aloittamiselle ja yrityksen toiminnan jatkumiselle puretaan. Sukupolvenvaihdostilanteita helpotetaan lainsäädännöllisin ja verotuksellisin keinoin. Yrittämiseen ja elinkeinotoimintaan liittyvät hallinnolliset tehtävät keskitetään yhteen ministeriöön. Selvitetään mahdollisuudet erilliseen pk-yrityslakiin, jolla voitaisiin keventää pienyritysten hallintoa ja edistää lisätöyövoiman palkkaamista osittaisen työnantajamaksujen palautusjärjestelmän kautta.

4. Nuorempana töihin, vanhempana eläkkeelle

Väestön ikääntyessä ja nuorten työikäisten määrän vähentyessä aktiivista työssäoloaika pidennetään. Työelämässä olevien työhyvinvoinnista, täydennyskoulutuksesta, kuntoutuksesta ja työssä jaksamisesta huolehditaan.

Koulutuksesta työelämään siirtymistä nopeutetaan tehostamalla opintoja, kehittämällä opintojenohjausta ja poistamalla turhat väliuodet eri koulutusasteiden väliltä. Eläketurvan rahoituksellinen kestävyys varmistetaan. Eläketurvan uudistamista jatketaan tavoitteena keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän nostaminen ja työeläkemaksujen nousupaineen hillitseminen. Yksityisen sektorin työeläkelait yhdistetään yhdeksi eläkelaiaksi.

Turvataan omaehtoisen eläketurvan toimintaedellytykset vapaaehtoisen eläkevakuuttamisen vakuutusmaksujen ja -säästöjen verovähennyskelpoisuudella siten, ettei suosita ennen aikaiselle eläkkeelle jäämistä. Eläkejärjestelmä kannustaa myös taloudellisessa mielessä ihmisiä työskentelemään pidempään. Edistetään omaehtoista aikuiskoulutusta ottamalla käyttöön vapaaehtoinen koulutusvakuutus, joka on liitettävissä vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen.

5. Aktiivinen maahanmuuttajapolitiikka on Suomen etu

Maamme humanitaariset velvoitteet hoidetaan toimivalla ja tehokkaalla turvapaikkapolitiikalla. Muun ulkomaalaispolitiikan lähtökohtana on suomalainen näkökulma ja Suomen intressit. Siirtolaispolitiikka on osa työvoimapolitiikkaa, josta pakolaispolitiikka on selkeästi erotettava. Maahanmuutolle luodaan objektiiviset kieli- ja ammattitaitokriteerit, jotka määrittävät millaista työvoimaa maamme tarvitaan Euroopan unionin ulkopuolelta. Maahanmuuttajien

kielitaitoon, koulutukseen ja sosiaaliturvaan liittyvät ongelmat ratkaistaan. Erityisesti kiinnitetään huomiota maahanmuuttajanaisten kieltenopetukseen. Maahanmuuttajien mahdollisuuksia oman yrityksen perustamiseen parannetaan.

Samanaikaisesti kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuden lisäämiseen. Jo päiväkodeista ja peruskoulusta alkaen lapset ja nuoret kasvatetaan toimimaan monikulttuurisessa ja -arvoisessa ryhmässä toinen toistaan kunnioittaen ja arvostaen.

VI VASTUUTA KAIKISTA ALUEISTA, MAASEUDULLA JA KAUPUNGEISSA

Aluepolitiikan päätavoitteena on määrätietoinen koko Suomen kehittäminen. Hyvinvoinnin lisääntyminen ja erityyppisten alueiden menestyminen ei estä muiden alueiden kehitystä, eikä alueita pidäkään asettaa vastakkain. Erityyppisillä alueilla on erilaiset vahvuutensa, mahdollisuutensa ja haasteensa.

1. Kunnat ja alueet - erilaisia mutta samanarvoisia

Tasapainoinen alueellinen kehitys perustuu kasvukeskuspolitiikkaan, jossa vahvat aluekeskukset muodostavat tasapainottavan voiman pääkaupunkiseudun kasvulle. Kunnilla on itsenäinen asema päätöksenteossa ja palveluiden järjestämisessä. Kuntien erilaisuus on tosiasia. Kunnan tehtävien hoitamiseksi erilaiset, kuntakohtaiset ratkaisut sallitaan suuremmissa määrin - näin taataan kaikille suomalaisille mahdollisimman hyvät peruspalvelut.

Kunnassa keskeinen päätösvalta on kunnan asukkaita edustavilla luottamuselimillä. Uusilla toimintatavoilla edistetään kuntien asukkaiden, päättäjien ja viranhaltijoiden välistä vuoropuhelua niin oman asuinalueen suunnittelussa kuin palvelujen kehittämisessä. Kuntien ensisijainen tehtävä on järjestää kuntalaisten tarvitsemat peruspalvelut.

Alueiden kehittämisellä vahvistetaan maan eri osia. Ajanmukaisella kehittämisspolitiikalla turvataan yksilöille ja perheille mahdollisuus tehdä elämänlaatuunsa ja -tilanteeseensa liittyviä valintoja. Kansainvälistyvässä ja korkean osaamisen Suomessa hyvinvointia ja vaurautta lisätään kaikilla alueilla. Alueellisen kehittämisen lähtökohdaksi otetaan eriytyvä aluekehitys, joka korostaa erilaisten alueiden erilaisia kehittämisen haasteita ja mahdollisuuksia. Eniten työttömyydestä ja muuttotappiosta kärsiville alueille kohdennetaan yritystoiminnan ja työllistämisen edistämiseksi erilaisia kokeiluja ja erityistoimia.

Suomi tarvitsee kansainvälisellä tasolla kilpailukykyisen metropolialueen. Pääkaupunkiseutu kehyskuntineen on talouden, tutkimuksen ja kulttuurin osa-alueilla kansainvälisesti kilpailukykyinen keskittymä, joka kykenee kilpailemaan muiden metropolien kanssa. Metropolialuetta kehitetään aktiivisella suurkaupunkipolitiikalla, jossa huomioidaan taloudellisen kasvun edellytykset, sosiaalinen elinympäristö ja kestävä kehitys.

Valtakunnalliset kasvukeskukset ympäristöineen toimivat alueidensa innovaatiotoiminnan ja sosiaalisen pääoman keskuksina, joilla on erityisosaamisen varaan rakentuvaa kansainvälisesti kilpailukykyistä yritystoimintaa. Maakunnallisten keskusten ja niitä ympäröivän maaseudun kehityksen vetureina ovat tuotannolliset yritykset sekä teollisuus. Näillä alueilla yritysten verkottumista sekä investointi- ja kilpailukykyä parannetaan lisäämällä Teknologian kehittämiskeskuksen (Tekes) tutkimus- ja tuotekehitysmäärärahoja.

Kuntarakenteen muutosta edistetään tukemalla kuntien yhteenliittymistä. Vapaaehtoisilla kuntaliitoksilla parannetaan asukkaiden palveluita, elinoloja sekä elinkeinopolitiikan

vaikuttavuutta. Kuntien ja valtion välinen rahoitussuhde on vakaa, ennakoitava ja pitkäjänteinen. Valtion ja kuntien välistä neuvottelujärjestelmää kehitetään. Kuntien valtionosuusjärjestelmää ja siihen liittyvää verotulojen tasausta uudistetaan niin, että kuntien väliset tulonsiirrot kohdistuvat entistä selvemmin vain heikommassa asemassa olevien kuntien avustamiseen. Väestön kasvun aiheuttamien investointi- ja palvelutarpeiden hallitsemiseksi varmistetaan kasvukuntien verotulojen tasapainoinen kertymä ottaen erityisesti huomioon yhteisöverojen tuottojen kohdentaminen. Valtionosuusjärjestelmän uudistamisessa periaatteena tulee säilyä kunnallisen itsehallinnon korostaminen ja kuntakohtaisten eroavaisuuksien huomioiminen.

2. Turvalliset ja toimivat kulkuyhteydet

Uusien suunniteltavien tai aloitettavien väylähankkeiden tulee kiistattomasti tukea talouskasvua, parantaa elinkeinoelämän kilpailukykyä ja nopeuttaa työmatka- ja asioimisliikennettä. Liikenneväylillä on vaikutusta aluekehitykseen ja yrityselämän toimintaedellytyksiin niin kasvukeskuksissa kuin niiden ulkopuolellakin. Tieverkoston osalta turvataan alempiasteisen tiestön liikennöitävyys. Yksityisteiden rahoitusta nostetaan asteittain. Muuttoliikkeen vaikutukset huomioidaan varmistamalla liikenneverkon toimivuus ja välityskyky pääkaupunkiseudulla ja maakunnallisissa kasvukeskuksissa. EU:n ja Venäjän ainoan maarajan liikenteellistä toimivuutta parannetaan. Maantieliikennettä vaikeuttaviin säännöksiin ja rajamuodollisuuksiin puututaan pikaisesti.

Liikennehallinnon kehittämisessä painotetaan tehokkuutta. Tavoitteena on eri väylien kehittämistarpeiden yhteensovittaminen, suunnittelun tehokkuuden parantaminen ja eri hallinnonalojen osaamisen yhdistäminen. Valtion ei ole perusteltua harjoittaa liiketoimintaa tai vaikuttaa omistajana avoimilla tien- ja maanrakennusmarkkinoilla. Tieliikelaitos yhtiöitetään liikelaitostoimintaan liittyvän siirtymäajan jälkeen. Tästä kertyvät varat ohjataan tiepääomamme kunnan ja arvon turvaamiseen.

3. Maa- ja metsätalous säilytettävä koko maassa

Maaseutualueiden osaamispääomaa ja kilpailukykyä kehitetään. Kilpailukykyyn vaikutetaan huolehtimalla ympäristöstä, pitämällä perusrakenteet kunnossa ja turvaamalla palvelut. Ympäristö- ja rakentamismääräykset mitoitetaan siten, että ne tukevat maaseudun kehittämistä.

Maatalouden toimintaedellytysten jatkuminen koko Suomessa turvataan. Tämä edellyttää pysyvien tukimuotojen olemassaoloa myös maamme eteläosassa. Maatalouden harjoittamiselle luodaan mahdollisimman tasavertaiset kilpailuolosuhteet Euroopan unionin sisällä. Maatilatalouden kannattavuutta parannetaan. Sukupolvenvaihdoksia helpotetaan ja nuoria kannustetaan tilanpidon aloittamiseen. Uusien yritysmuotojen käyttöönottoaminen tehdään mahdolliseksi ja maatalousyrittäjien sosiaalipolitiikkaa kehitetään.

Maatalousyrittämiseen liittyvää byrokratiaa kevennetään samalla tavoin kuin muidenkin yrittäjien kohdalla. Kiinteistövero ei uloteta maa- ja metsätalousmaahan. Näin vältetään kaksinkertainen verotus.

Elintarvikkeiden turvallisuuteen ja laatuun liittyvät kuluttajien vaatimukset huomioidaan entistä paremmin. Perheviljelmien ja niiden yhteenliittymien tuottamat elintarvikkeet ja raaka-aineet vastaavat teollista maataloutta paremmin kuluttajien odotuksiin turvallisuudesta ja eettisestä tuotannosta. Maatalouden pitää olla niin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin ekologisestikin kestävä.

VII ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka MUUTOKSESSA

1. Suomi vahvistaa asemaansa Euroopan ytimessä

Suomen asema Euroopan myönteisenä jatkuvassa muutoksessa turvataan. Euroopan unionin syventyessä ja laajentuessa, Naton kehittyessä ja laajentuessa sekä Venäjän ja lännen suhteiden tiivistyessä Suomi arvioi tarvittaessa uudelleen omaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa.

EU:n vahvistuminen hyödyttää pieniä maita. Suomi kehittää osaltaan unionia entistä avoimemmaksi, tuloksekkaammaksi ja kansainvälisesti vahvemmaksi jäsenvaltioiden ja kansojen liitoksi. Keskeistä on unionin ydintehtävien määrittely ja toiminnan tehostaminen. Jäsenvaltioiden ja unionin välistä tehtäväjako selkeytetään sekä kansalaisten unionia kohtaan tuntemaa luottamusta vahvistetaan kansallisista arvoista lähtien.

Eurooppalaiset asiat valmistellaan ja niistä päätetään EU:ssa yhteisiä pelisääntöjä kunnioittaen. Näin pienen jäsenmaan edut tulevat parhaiten huomioiduksi. EU:n instituutioiden vahva asema ja päätöksentekojärjestelmien tehostaminen sekä jäsenvaltioiden välinen tasavertaisuus ovat tästä syystä maamme etujen mukaisia tavoitteita seuraavassa EU:n hallitusten välisessä konferenssissa.

Maamme hallitus laatii selkeän strategian siitä, mitä Suomi tavoittelee seuraavalla EU:n rahoituskautella 2007-2013. Tällöin arvioidaan myös ennakkoluulottomasti yhteisen maatalous- ja aluepolitiikan sekä niiden rahoitusperustan uudistamista. Kansalliset erityisintressimme turvataan samalla kun kannamme vastuuta meitäkin hyödyttävistä unionin yhteisistä eduista.

2. Suomen turvallisuudesta huolehditaan laaja-alaisesti

Suomen maanpuolustuksen uskottavuudesta pidetään huolta. Puolustusjärjestelmää ja kokonaismaanpuolustusta kehitetään uudet - myös muut kuin sotilaalliset - uhat ja turvallisuuspolitiikan eri linjavaihtoehdot huomioiden. Tämä asetetaan keskeiseksi tavoitteeksi kun valtioneuvosto valmistelee vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoaan.

Turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjavaihtoehtoja tarkastellaan analyyttisesti ja avoimesti. Valinta sotilaallisen liittoutumattomuuden ja liittoutumisen välillä tehdään perusteellisen selvityksen pohjalta. Turvallisuusratkaisun valinnassa pyritään laajaan kansalliseen yhteisymmärrykseen.

Eurooppalaisten kriisien tehokas torjuminen on Suomenkin etu. Suomi tukee EU:n oman kriisinhallintakyvyn kehittymistä, joka tukeutuu tarpeen mukaan jo olemassa oleviin Naton rakenteisiin. Suomi edistää myös määrätietoisesti EU-yhteistyötä järjestäytyneitä kansainvälistä rikollisuutta, terrorismia ja laitonta maahanmuuttoa vastaan.

Hyvät naapuruussuhteet ja vakauden vaaliminen lähialueillamme ovat turvallisuutemme kivijalka. EU:n ja Naton laajeneminen Itämeren alueella lisää vakautta ja vahvistaa taloutta ympäristössämme. Suomi tukee tätä kehitystä. Läheinen yhteistyö muiden Pohjoismaiden ja jatkossa myös Baltian maiden kanssa on Suomelle voimavara myös EU:n päätöksenteossa. Suomi panostaa lisäksi jatkossa voimakkaasti hyviin kahdenvälisiin suhteisiin Venäjän kanssa. Yhteistyön tavoitteena on myös Venäjän lähentäminen eurooppalaiseen ja euroatlanttiseen yhteyteen.

3. Yhteistyöllä parempi maailma

Suomi antaa tukensa kansainvälisille demokratiaa, ihmisoikeuksia, markkinataloutta, vapaakauppaa ja kehitysmaiden asemaa edistäville monenkeskisille järjestelyille. Olemme aktiivisesti mukana maailman demokraattisten valtioiden rintamassa puolustamassa yhteisiä arvojamme terrorismia, totalitarismia ja erilaisia ääriliikkeitä vastaan.

Suomen kehitysyhteistyömäärärahojen nostamista jatketaan. Kehitysyhteistyössä erityistä huomiota kiinnitetään tyttöjen ja naisten asemaan sekä koulutukseen. Apua kohdennetaan sellaisiin maihin, joilla on aitoa pyrkimystä edistää ihmisoikeuksien, tasa-arvon, demokratian ja markkinatalouden toteutumista. Teollisuusmaat antavat raskaasti velkaantuneiden kehitysmaiden kaupalliseltakin pohjalta myönnettyjä vientiluottoja anteeksi ja avaavat omia markkinoitaan niiden tuotteille. Kaupan ja investointien vapauttaminen ovat välttämättömiä kehitysmaiden olojen paranemiselle ja kestävän kehityksen toteutumiselle globaalisti.

Elinympäristöömme vaikuttavia ilmasto- ja vesikysymyksiä ratkaistaan kansainvälisellä yhteistyöllä. Suomi korostaa ympäristöasioiden painoarvoa Itämeren maiden yhteistyön lisäksi myös EU:n pohjoisen ulottuvuuden politiikassa. Suomi jatkaa kestävän kehityksen periaatteen mukaisten tavoitteiden toteuttamista niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla.